

Tarinan kertoo:
Tenho Heikkilä
Kälviä

Wapaaherra

Kun elettiin 1920-30 -lukuja niin Kälviällä ja lähiympäristössä tunnettiin hyvin vapaaherra Antti von Heikkilä. Hän oli aina siellä, missä ihmisiä kokoontui. Häissä, hautajaisissa, kesäjuhlissa yms. hännystakkeineen, valkoisine käsineineen, kalvosimineen ja silinterihattuineen. Värikäs liina frakin rintataskun suulla hän istui aina kunniavieraitten, puhujien ja esiintyjien vierellä etupenkillä. Ei hän koskaan ollut häiriöksi juhlallisemmassakaan tilaisuudessa. Antti osasi käyttäytyä "aatelisellet" sopivalla tavalla ja toi vain pikantin lisän juhlien menoon.

Antti Topiaksenpoika Heikkilä oli syntynyt v. 1869 Kälviän Ruotsalossa. Antin kotitalo sijaitsi näyttävällä paikalla Pikkulahden ja Parkunjärven välisellä mäellä. Paikalla, missä on nyt Anja ja Kauko Valkaman talo. Kun Antin vanhemmat kuolivat, joutui hän yksin talon pitäjäksi. Koska häneltä tahtoi olla vähän "työkintaat hukassa", jäi talonpito pian rappiolle. Hän elätti itsensä pienen kaupustelun ja pääasiassa "naapurien" turvin. Kyläläiset eivät panneet kovin pahakseen, vaikka huomasivat, että joinakin aamuina Mansikilla olikin pari litraa vähemmän maitoa kuin tavallisesti. Ja vaikka perunamaalla havaittiin kesän aikana käyneen vieraita. Antti osasi rasittaa naapureitaan tasapuolisesti niin, ettei elatusvelvollisuus käynyt kenellekään ylivoimaiseksi ja ystävyys säilyi. Kerrotaan että kauppaneuvos Tikanoja olisi lahjoittanut Antille frakin ja silinterihatun. Tiedä häntä, mutta tiedettiin, että hän oli usein nähty vieras kauppaneuvoksen kodissa, jossa häntä aina kestettiin ja josta hän sai aina mukaansa evästä ja myös vaatteita.

Ulkoisen olemuksensa kohentuessa frakin myötä niin perusteellisesti näki Antti hyväksi ottaa käyttöön aatelisen arvonimensä "vapaaherra". Arvonimen käyttöönoton jälkeen Antin elämä tuli paljon helpommaksi.

"Onko vapaaherralla nälkä?" "Haluaako vapaaherra autokyytiä?" Kokkolan kauppahallin jokaisesta 12 silloisesta myymälästä huudettiin: "Haluaako vapaaherra syödä tänään meillä?" Naiset tulivat puhuttelemaan ja "tirksumaan".

Ei ole kumma, vaikka Antti sanoikin: "Minä olen maailman onnellisin mies. Minulle on kaikki vapaata. Minä olen todellinen vapaaherra". Allekirjoittaneen isä oli kerran aamuvarhaisella yllättänyt heinäladossa yöpyneen vapaaherran laulamasta että: "Ei saa olla surullinen, iloinen pitää olla vaan. Antaa sen ilon leimahtaa kuin päivä pilven alta vaan". Antti osasi olla tyytyväinen elämäänsä.

Kieltolain aika on oma lukunsa Antin elämässä: Usea salaperäinen alus rantautui Kälviänkin rannoille. Metsäpoluilla ja kyläteillä oli pimeinä öinä outoja ja tutumpiakin kulkijoita, joiden repuissa kalahtelivat "lekkerit ja varpuset".

Anttikin näki hyväksi hyödyntää kaupustelijan taitojaan ja suhteitaan ihmisiin. Virkakunta yritti kyllä ymmärtää Antin pienimuotoista välitystoimintaa, mutta joutui joskus puuttumaan asiaan. Kerrotaan että talvisen iltamatilaisuuden aikana Kälviän seurantalolla teki Antti kruununmakasiinin takana pientä kauppaa. Virkakunta sai asiasta vihiä ja päätti nyt napata "vapaaherran".

Antti oli kuitenkin valppaana ja lähti juoksemaan nykyisen terveysaseman suuntaan kompastellen ja kaatuillen matkallaan useasti. Kun rivakka poliisimies sitten viimein tavoitti Antin, ei tältä löytynyt mitään luvatonta. Myöhemmin Antti keräili tyytyväisenä kaatuillessaan lumeen piilottamansa pirtulekkerit.

Pirtuaikana Antti sortui myös itsekin maistelemaan. Ja ehkä tästä johtui, että hän alkoholisoitui vanhemmuuttaan aika tavalla. Elämä kävi entistä epäsäännöllisemmäksi, ja hän häiriintyi henkisesti siinä määrin, että hänet oli toimitettava loppuiäkseen laitoshoitoon, missä hän kuoli v. 1943.

Antti Heikkilä oli legenda jo eläessään. Tämä legenda on säilynyt sitkeästi kansan keskuudessa tähän päivään saakka. Voidaan hyvällä syyllä sanoa, että hän ei ollut mikään mies tahansa. Hänen erikoinen elämäntapansa ja elämänmyönteisyytensä kuuluu Kälviän historiaan omana, joskin epätavallisena lukuna.

Hän jätti jälkeensä lukuisasti lentäviä lauseita, joita tässä lopuksi mainitaan.

”Paljon on hyviä, mutta vähin parempia.”

”Tämä se on miesten meininkiä, sano Heikkilän Antti ko ruista halas”.

”Luojaalle kiitos, sano Heikkilän Antti ko peilihin kahto”.

Tarina on julkaistu Kälviän joulu -lehdessä 1991.

Antti Heikkilä, Heikkilä 16 (Juuret Kälviällä 2, s. 651).